

ผลของวิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยต่อการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลเด็ก ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

จุไร อภัยจิรรัตน์, กศม.*
ทัศนีย์ อรรถารส, พย.ด.**

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาวิชาการพยาบาลเด็ก วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย จำนวน 44 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการสอนด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน เท่ากับ .48 แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .91 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .94 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพรรณนา สถิติทดสอบค่าที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองภายหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ ควรใช้วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับสอนนักศึกษาพยาบาล และควรศึกษาซ้ำในกลุ่มตัวอย่างมากขึ้นและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอนและไม่ได้รับการสอนด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มย่อย

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง, การเรียนการสอน, อภิปรายกลุ่มย่อย, นักศึกษาพยาบาล

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลเด็กและการผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

Effect of small group discussion on critical thinking, self-directed learning, satisfaction on the learning of nursing students of The Thai Red Cross College of Nursing

Churai Arpaichiraratana, M.Ed.*

Tassanee Attharos, D.N.S*

Abstract

The purpose of this quasi-experimental research was to compare the critical thinking and self-directed learning of nursing students before and after the implementation of the small group discussions method of teaching. Nursing students' satisfaction with the teaching and learning method involving small group discussion was also investigated. Forty-four subjects who were second-year nursing students and who attended the pediatric nursing course of the Thai Red Cross College of Nursing were selected by means of simple random sampling. The research instruments consisted of small group discussion, lesson plans, the Critical Thinking Scale with a KR20 of .48, the Self-Directed Learning Scale with Cronbach's alpha of .91, and satisfaction with teaching and learning questionnaire with Cronbach's alpha of .94. Data were analyzed using descriptive statistics and paired t-tests. Results reveal that the mean scores of critical thinking before and after the participation were not statistically significant. However, the mean scores of self-directed learning after participation in the small group discussion method of teaching were significantly statistically higher than those obtained before the participation ($p > .001$). Finally, the mean scores of satisfaction with teaching and learning with the small group discussion was at a high level. The result suggested that the small group discussion method of teaching is effective in improving self-directed learning and can be used to teach nursing students. Unanticipated outcomes regarding critical thinking need to be further investigated. Replication of this study with a larger sample size and with a comparison between those who receive the small group discussion method of teaching and those who do not is also recommended.

Keywords: *critical thinking/ self-directed learning/ teaching and learning/ small group discussion/ nursing students*

* Assistant Professor, Faculty of Nursing, Suandusit Rajabhat University

** Assistant, Professor, Department of Pediatric and Obstetric Nursing, The Thai Red Cross College of Nursing

ความเป็นมาและความสำคัญ

การจัดการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีการเชื่อมโยงการคิดวิจารณ์ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การใฝ่รู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การใช้กระบวนการทางปัญญาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน⁽¹⁾ นอกจากนี้ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความคิดวิจารณ์ ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสภาการพยาบาลได้กำหนดการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ในสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพ และการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการศึกษาพยาบาลในการจัดหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นแนวทางในการประเมินบัณฑิตอีกด้วย⁽²⁾

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล เพื่อการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ⁽³⁾ ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถเรียนรู้ได้ และเป็นผลของบุคคลที่ได้การฝึกอบรมและสิ่งแวดล้อม⁽⁴⁾ ดังนั้นการเรียนการสอนที่มีกลยุทธ์ในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ให้โอกาสผู้เรียนได้มีโอกาสโต้แย้งถกเถียงได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และเป็นอิสระ ย่อมไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณได้

การเรียนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยผู้สอนเป็นผู้ประสานงาน⁽⁵⁾ การเรียนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยจะช่วยฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้มาก เนื่องจากผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็น การที่ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นได้ อภิปรายได้ ผู้เรียนต้องผ่านกระบวนการคิดในตัวของผู้เรียนเอง⁽⁶⁾ การเรียนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยจะดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์ย่อมเกิดจากความรู้เดิมของผู้เรียนส่วนหนึ่ง และการสร้างความรู้ใหม่จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม วิธีการนี้จะรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ต่างๆ ออกมาจากการระดมความคิดร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เพื่อสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม ดังนั้นในการเรียนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย ผู้สอนต้องเป็นผู้จุดประกายให้ผู้เรียนเกิดประเด็นปัญหาที่นำไปสู่การอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน การที่ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มต้องการให้กลุ่มยอมรับความคิดเห็นของตนนั้น ต้องมีข้อมูลสนับสนุนมากพอ ผู้เรียนจึงต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน⁽⁷⁾ กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่จะศึกษาต่อด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ใดบังคับ เป็นการเรียนที่เกิดจากใจรักใจชอบ เพื่อความพึงพอใจที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนเกิดจากแรงจูงใจภายในของบุคคล

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยนำไปสู่การฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยใช้ข้อมูลสนับสนุน มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการระดมสมองเพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่ม เป็นผลให้เกิดความพึงพอใจในผลงานตนเองที่อาจเรียกว่าเป็นความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนนั่นเอง

ผลจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในบางด้าน เช่น การอนุมานอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ⁽⁸⁾ ประกอบกับหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ให้ความสำคัญของการพัฒนาให้นักศึกษาเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่ในการเรียนการสอนรายวิชาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ซึ่งการสอนแบบบรรยายเป็นวิธีสอนที่เน้นการให้เนื้อหา การเรียนรู้จะได้รับการฟังเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนมีบทบาทน้อยจึงทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจ⁽³⁾ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเกิดได้ไม่ดีนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการใช้วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลเพื่อนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้มีคุณภาพตามเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วย

ตนเองของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (the one group pretest-posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพยาบาลเด็ก จำนวน 135 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพยาบาลเด็ก คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายได้จำนวน 44 คน

เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยสภากาชาดไทย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพยาบาลเด็ก และยินดีเข้าร่วม

การวิจัยและให้ความร่วมมือตลอดทุกขั้นตอนของการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการสอนด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย และคู่มือผู้สอนแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย

ขั้นตอนการสร้างแผนการสอนวิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย และคู่มือผู้สอน

1.1 ศึกษาหลักสูตร รายวิชาการพยาบาลเด็ก วัตถุประสงค์รายวิชาเพื่อกำหนดประเด็นปัญหาสำหรับการอภิปรายกลุ่มย่อย

1.2 ศึกษาตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วยอภิปรายกลุ่มย่อย

1.3 เลือกหัวข้อการสอนรายวิชาการพยาบาลเด็ก ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรพยาบาล-ศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2539) วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ซึ่งหัวข้อที่เลือกมีดังนี้

1.3.1 มโนทัศน์การพยาบาลเด็ก 5 ชั่วโมง

1.3.2 การพยาบาลเด็กที่มีปัญหาออกซิเจน 6 ชั่วโมง

1.3.3 การพยาบาลเด็กที่มีปัญหาช้ำถ่าย 6 ชั่วโมง

1.4 ประสานงานกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และร่วมกันเตรียมเนื้อหาที่ใช้ในการสอนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.5 กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.6 กำหนดกิจกรรมในการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อย โดยมีกระบวนการ คือ การนำเสนอประเด็นปัญหา การอภิปรายกลุ่มหรือระดมสมอง การสรุปสาระเนื้อหาการอภิปราย การนำเสนอผลการอภิปราย

1.7 สร้างแผนการสอนและคู่มือผู้สอนตามวัตถุประสงค์ และเนื้อหาในหัวข้อที่กำหนด 3 หัวข้อ การสอนแต่ละครั้งใช้เวลาสอน 2-3 ชั่วโมง ใช้เวลาสอนติดต่อกัน จำนวน 17 ชั่วโมง

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแผนการสอนและคู่มือผู้สอนที่ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพยาบาลอย่างน้อย 3 ปี เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่สอดคล้องกัน 2 ใน 3 แล้วผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนและคู่มือผู้สอน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแผนการสอนและคู่มือผู้สอนที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงแล้วไปทดลองสอนกับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตจำนวน 15 คนหลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองสอนมาปรับแผนการสอนให้มันสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปสอนจริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน

2.1 แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สร้างขึ้นโดย ธนพร แยมสุตา⁽⁹⁾ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 30 ข้อ เป็นการวัดทักษะในด้านต่างๆ ดังนี้ ทักษะการวิเคราะห์ 8 ข้อ ทักษะการประเมิน 12 ข้อ และทักษะการอนุมาน 10 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้ คือ เมื่อตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน KR เท่ากับ .48

2.2 แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างขึ้นโดย มณี อาภานันท์กุล และคณะ¹⁰ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 50 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราลัดเชิงทศเกล 5 ส่วน ตั้งแต่เป็นจริงมากที่สุด ถึงไม่เป็นความจริงเลย การให้คะแนนมีดังนี้คือ

ถ้าเลือกเป็นความจริงมากที่สุด ได้คะแนน 5
ถ้าเลือกเป็นความจริงส่วนมาก ได้คะแนน 4
ถ้าเลือกความจริงเพียงครึ่งหนึ่ง ได้คะแนน 3
ถ้าเลือกความจริงเล็กน้อย ได้คะแนน 2
ถ้าเลือกไม่เป็นความจริงเลย ได้คะแนน 1

การหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แบบประเมินตัวอย่างกับนักศึกษาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .91

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนสร้างขึ้น โดย วนิดา เสนะสุทธิพันธ์ และคณะ⁽¹¹⁾ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 59 ข้อ เป็นความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านนักศึกษา และสิ่งแวดล้อม ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราลัดเชิงทศเกล 4 ส่วน ตั้งแต่ พึงพอใจมาก ถึงไม่พบเหตุการณ์ การให้คะแนนมีดังนี้ คือ

พึงพอใจมาก	ได้คะแนน 3
พึงพอใจปานกลาง	ได้คะแนน 2
พึงพอใจน้อย	ได้คะแนน 1
ไม่พบเหตุการณ์	ได้คะแนน 0

การหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน โดยใช้แบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มนักศึกษา จำนวน 30 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .94

การแปลระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน

ด้านอาจารย์ผู้สอน

คะแนน 60.68-78 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน ด้านอาจารย์สอนอยู่ในระดับมาก

คะแนน 43.34-60.67 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับกลาง

คะแนน 26.00-43.33 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมาก

ด้านการศึกษา

คะแนน 37.34-48.00 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านการศึกษายู่ในระดับมาก

คะแนน 26.67-37.33 คะแนน หมายถึงความ พึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านการศึกษายู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 16.00-26.66 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านการศึกษายู่ในระดับน้อย

ด้านสิ่งแวดล้อม

คะแนน 39.68-51.00 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

คะแนน 28.34-39.67 คะแนน หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 17.00-28.33 คะแนน หมายถึงความ พึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียน การสอนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการ ดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลการวิจัยต่อผู้อำนวยการ

วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

2. ผู้วิจัยพบนักศึกษาทั้งชั้นปี ในสัปดาห์ที่ 1 ของการเปิดภาคเรียนการศึกษา โดยใช้ชั่วโมง ในการศึกษานอกเวลา 60 นาที เพื่อชี้แจงการวิจัย อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ ในการทำวิจัย การดำเนินการวิจัย และขอความ ร่วมมือในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งการ แจ้งสิทธิและการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย

3. ในการสอนวันแรก ก่อนการสอนให้ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ และแบบประเมินความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอน แบบอภิปรายกลุ่มย่อยในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัย เป็นผู้รับผิดชอบในการสอน ทั้งหมด 6 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง รวม 17 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 (3 ชั่วโมง)

สอนในหัวข้อเรื่อง มโนทัศน์การพยาบาล เด็กจำนวน 3 ชั่วโมง

1) ก่อนการสอนผู้สอนมอบหมายประเด็น ปัญหาล่วงหน้าเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง

2) ผู้สอนกล่าวทักทายนักศึกษาและนำ เข้าสู่บทเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียน การสอนให้ได้รับความสนใจของนักศึกษา

3) ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจตรงกันระหว่างนักศึกษาทุกคน

4) ผู้สอนสอนแบบบรรยาย (วิชาการ พยาบาลเด็ก ในหัวข้อมโนทัศน์การพยาบาลเด็ก)

โดยวิธีการสอนแบบบรรยายเชิงอภิปราย ใช้เวลา 60 นาที เพื่อเป็นการเตรียมความรู้ให้นักศึกษา ก่อนที่จะฝึกการอภิปรายกลุ่มย่อยในขั้นต่อไป

5) แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 6-7 คน แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มและ จัดบันทึกข้อมูล

6) ผู้สอนนำเสนอประเด็นปัญหาของ เนื้อหา โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มดำเนินการ อภิปรายเพื่อให้ได้สาระตามกำหนดใช้เวลา 60 นาที

7) นำเสนอผลการอภิปราย ผู้สอนให้ข้อมูล ป้อนกลับและสรุปประเด็นสำคัญ ใช้เวลา 60 นาที

ครั้งที่ 2 (2 ชั่วโมง)

ผู้สอนทบทวนประเด็นสำคัญจากการเรียน ครั้งก่อนแล้วมอบหมายสถานการณ์ให้นักศึกษา แบ่งกลุ่มย่อยทำการอภิปราย ใช้เวลา 40 นาที นำเสนอหน้าชั้นเรียน 40 นาที ผู้สอนให้ข้อมูล ป้อนกลับและสรุปประเด็นสำคัญ 40 นาที

ครั้งที่ 3 (3 ชั่วโมง)

ดำเนินการสอนตามขั้นตอนเช่นเดียวกับการสอนครั้งที่ 1 ในหัวข้อการพยาบาลเด็กที่มี ปัญหาพร่องออกซิเจน นักศึกษาพลัดเปลี่ยนกันทำ หน้าที่ประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม

ครั้งที่ 4 (3 ชั่วโมง)

ดำเนินการสอนตามขั้นตอน เช่นเดียวกับการสอนครั้งที่ 2 ในหัวข้อการพยาบาลเด็กที่มี ปัญหาพร่องออกซิเจน

ครั้งที่ 5 และ 6 (ครั้งละ 3 ชั่วโมง)

ดำเนินการสอนตามขั้นตอน เช่นเดียวกับการสอนครั้งที่ 3 และ 4 ในหัวข้อการพยาบาลเด็ก ที่มีปัญหาการขับถ่ายปัสสาวะ และการพยาบาล เด็กที่มีปัญหาการขับถ่ายอุจจาระ

5. ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัด ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบประเมิน ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและ แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน หลังการสอนครบ 17 ชั่วโมงทันที

6. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การประเมินความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก่อนและหลังการสอนของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึง พอใจต่อการเรียนการสอนหลังการสอนของกลุ่ม ตัวอย่าง

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ คะแนนเฉลี่ยการประเมิน ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่ม ตัวอย่าง ก่อนและหลังการสอน ด้วยสถิติ paired t-test

4. หาค่าระดับความพึงพอใจต่อการเรียน การสอนของกลุ่มตัวอย่างด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง 43 คน คิดเป็นร้อยละ 97.73 ส่วนใหญ่มีอายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.60 ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ย สะสมอยู่ระหว่าง 2.50-3.49 คิดเป็นร้อยละ 72.70

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถ

ในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มตัวอย่างก่อนและ หลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

ค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย ไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าเฉลี่ย คะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วย ตนเองของกลุ่มตัวอย่างหลังการสอนแบบอภิปราย กลุ่มย่อยสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

คะแนน	Mean	SD	t-test	df	P-value
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ					
ก่อนการสอน	13.52	2.51	.00	43	1.00
หลังการสอน	13.52	3.55			
ความสามารถในการเรียนรู้					
ก่อนการสอน	188.07	17.03	4.41	43	.000*
หลังการสอน	199.18	14.01			

P<.001*

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการสอน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม ของกลุ่มตัวอย่าง

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน	Mean	SD	ระดับ
ด้านอาจารย์ผู้สอน	69.80	4.25	มาก
ด้านนักศึกษา	43.73	3.60	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	44.18	3.73	มาก
	199.18	14.01	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 199.18, SD. = 14.01) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยในด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านนักศึกษา และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก (Mean = 69.80, SD = 4.25; Mean = 43.73, SD = 3.60; Mean = 44.18, SD = 3.73)

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการสอนแบบการอภิปรายกลุ่มย่อยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 1 จากผลการวิจัยอธิบายได้ว่าการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายกันเองตามประเด็นที่กำหนด โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปราย ใช้กระบวนการกลุ่มและใช้การตัดสินใจเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ อย่างไรก็ตามการใช้เวลาในการเรียนของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ⁽⁴⁾ กล่าวคือความจำกัดของเวลาเป็นอุปสรรคของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ⁽¹²⁾ ซึ่งในการวิจัยนี้จัดการเรียนการสอนอยู่ในภาคการศึกษาฤดูร้อนที่มีระยะการศึกษา 8 สัปดาห์ จึงเป็นช่วงที่สั้นอาจมีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างก่อนและหลังการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Papa, Brown & Alverson⁽¹³⁾ ที่ศึกษา

เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณระหว่างการศึกษาพยาบาลที่เรียนหลักสูตรเร่งด่วนและหลักสูตรปกติ ผลการศึกษาพบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนแบบปกติมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และหลักสูตรเร่งด่วนก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกันจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตรมีผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา นอกจากนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคคลและสถานที่ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ พัฒนาการทางจริยธรรม อายุ ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ ความรู้ในการแก้ปัญหาความสามารถกลั่นกรองอย่างมีประสิทธิภาพ ประสบการณ์ในอดีตทักษะการเขียน การอ่าน และการเรียนรู้ปัจจัยทางสถานการณ์ ได้แก่ ความรู้ความตระหนักในการใช้แหล่งสนับสนุน แรงเสริมด้านบวกและแรงจูงใจ⁽¹²⁾ จึงอาจทำให้ไม่พบการเปลี่ยนแปลงของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกลุ่มตัวอย่างภายหลังการสอน

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อยสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .001$) เนื่องจากการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง สะท้อนคิดความหมายที่เป็นส่วนบุคคล พัฒนาการความเข้าใจในความคิดและนำเสนอให้ผู้อื่นรู้ ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัว

ผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์กันทำให้ได้ข้อมูลป้อนกลับหลายทางอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นการอภิปรายประเด็นที่จะนำไปสู่การอภิปรายข้อสรุปร่วมกัน การที่ผู้เรียนจะต้องให้กลุ่มย่อยรับความคิดเห็นจะต้องมีข้อมูลสนับสนุนมากพอจึงจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ทำให้มีทักษะในการสืบค้น ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่สอนเนื้อหาในบทเรียน ทำให้เกิดความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ดังนั้น จึงทำให้นักศึกษามีค่าคะแนนความเฉลียวความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อยสูงกว่าก่อนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ชิตสุภาวงศ์ ทิพย์เที่ยงแท้ รจนารถ ชูใจ และมาลินี จำเริญ⁽¹⁴⁾ ที่ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทั้งนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนฝึกฝนความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกวิธีการทำความเข้าใจเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองโดยผ่านการอภิปรายถามตอบกับตนเองและเพื่อนๆ ในกลุ่มย่อยอย่างเอาจริงเอาจัง⁽¹⁵⁾

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยของนักศึกษาพยาบาลภายหลังการสอนอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบการอภิปรายกลุ่มย่อยมีส่วนส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความรู้ของตนเองด้วยการแสดงความคิดเห็น ขณะที่มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดในประเด็นปัญหาที่กำหนด ซึ่งตรงกับลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนซึ่งอยู่ในวัยรุ่นที่ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้กลุ่มยอมรับอันเป็นการเสริมคุณค่าในตนเองจึงเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน นอกจากนี้การเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้มีอิสระในการแสดงความรู้ของตนเองมากกว่าการได้รับความรู้จากผู้สอนเพียงอย่างเดียว ได้พัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันแก้ปัญหาจากประเด็นหรือหัวข้อการอภิปราย จึงเกิดความพึงพอใจต่อการเรียน เพราะคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลิ โพธิ์ทอง และ อรชร ศรีไทยล้วน⁽¹⁶⁾ และ รุ่งนภา จุฑิน และคณะ⁽¹⁷⁾ ที่ศึกษาพบว่า การอภิปรายกลุ่มย่อยทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนอยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนัก; 2540.
2. ทศนา บุญทอง. สมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพและสมรรถนะหลักของผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง. เอกสารประกอบการสัมมนาพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 3 เรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเพื่อตอบสนองการปฏิรูประบบบริการสุขภาพไทย; 23-25 กรกฎาคม 2544; ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล; 2544.
3. ทศนา เขมมณี, ศิริชัย กาญจนวาสี, พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, ครินทร์ วิริยะสินันท์, นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, ปัทมศิริ อีรานุรักษ์. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ; 2544.
4. วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2546;11:46-68.
5. รัชฎา แก่นสาร, ชาลี ศิริพิทักษ์. รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม; 2542.
6. สุกัญญา ไชวโกลกุล. สอนอย่างไรให้นิสิตนักศึกษาคิดอย่างมีวิจารณญาณ. เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมวิชาการ เรื่อง กลยุทธ์การสอนเพื่อการพัฒนาการคิดแบบวิจารณญาณ; 13 สิงหาคม 2545; ณ หอประชุมศักรินทร์ภักดี วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย; 2545.
7. สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์; 2526.
8. กนกนุช ขำภักตร์. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริงกับความสามารถในการคิดวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาล [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2539.
9. ธนพร แยมสุตา. การพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ทางปัญญาลังคมโดยใช้พอร์ทโฟลิโอ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2543.
10. Arpanantikul M, Thanooruk R, Chanpuelksa P. Self-directed Learning readiness, critical thinking skill, and self-esteem in nursing students studying through problem based learning. Thai J Nurs Res 2006;10:59-72.

11. Sanasuttipun W, Tungjairob W, Musiksukont S, Lerthamatewe W, Chanwatana B. Effectiveness of small group discussion on critical thinking, self-directed learning, and learning satisfaction of Thai nursing student. J Nurs Sci 2009;27:8-16.
12. Alfaro-LeFevre, R. Thinking in nursing : a practical-approach. 2nd ed. Philadelphia: W.B.Saunders; 1999.
13. Pepa CA, Brown JM, Alverson EM. A comparison of critical thinking abilities between accelerated and traditional baccalaureate nursing students. J Nurs Educ 1997;36:46-8.
14. ยุวดี ภาฯ. การจัดการเรียนการสอนแบบที่ใช้ปัญหาเป็นหลักในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์. รามาธิบดี 2539;2:109-24.
15. สุมาลี โพธิ์ทอง, อรชร ศรีไพรลั่น. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต่อวิธีการสอนแบบกลุ่มย่อยและแบบบรรยายในวิชาการพยาบาลพื้นฐาน. วชิรเวชสาร 2545;46:169-78.
16. รุ่งนภา จุฑ์ทิน. การติดตามผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. วารสารการศึกษาพยาบาล 2548; 16:46-52.